
ارائه مدل تجربه پژوهشی و ارتباط آن با روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری

لیلا مردانی^۱، مریم تقوایی یزدی^۲، کیومرث نیازآذری^۳

چکیده

هر کشوری برای توسعه و ترقی نیازمند فعالیت‌های پژوهشی سازمان یافته است. از آنجا که دانشجویان به عنوان نیروهای پویا و آینده ساز در هر جامعه شناخته می شوند، بنابراین باید موانع اجرای پژوهش در بین آنها شناسایی و اقدامات لازم جهت برطرف کردن آنها انجام گردد. هدف تحقیق حاضر، ارائه مدل تجربه پژوهشی و ارتباط آن با روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری می باشد و روش اجرای آن توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق کلیه دانشجویان در حال تحصیل دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۵۱۱۲ نفر می باشد. حجم نمونه آماری براساس جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای ۳۶۱ نفر تعیین گردید. برای گردآوری داده ها از روش های کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش سه پرسشنامه محقق ساخته تجربه پژوهشی، روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی می باشد. روایی محتوایی پرسشنامه‌های مذکور توسط اساتید راهنما و مشاور و متخصصان این حوزه تأیید و پایایی آنها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب (۰/۸۳، ۰/۹۱ و ۰/۸۶) برآورد گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از دو روش آماری شامل آمار توصیفی (درصد فراوانی، شاخص‌های میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (روش‌های ناپارامتری آزمون ویلکاکسون، آزمون همبستگی اسپیرمن، رگرسیون نیرومند و معادلات ساختاری) استفاده شده است. جهت آنالیز از نرم افزار Spss و لیزرل استفاده شده است. یافته های حاصل از تحقیق مؤید آن است که ارتباط همزمان بین متغیرهای پیش بین با متغیر ملاک برقرار بوده و همچنین روحیه پژوهشگری نقش میانجی در رابطه بین تجربه پژوهشی با خودکارآمدی پژوهشی داشته است.

واژگان کلیدی: تجربه پژوهشی، روحیه پژوهشگری، خودکارآمدی پژوهشی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی

تاریخ پذیرش: ۹۶/۲/۱۷

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۰/۲۱

Presenting a research experience model and its relation to researchers' morale and research self-efficacy of postgraduate students of Islamic Azad University of Sari

۱. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

Email: Leila.mardani55@gmail.com

۲. استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری،

ایران Email: m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

۳. استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

Leila Mardani^۱, Maryam Taghvae Yazdi^۲ & Kiomarz Niaz Azari^۳**Abstract**

Every country requires organized research activities for its development and advancement. Since students are recognized as dynamic forces and future architects in each community, obstacles to research implementation should be identified among them and necessary steps should be taken to eliminate them. The purpose of this study was to present a model of research experience and its relationship to researchers' morale and research self-efficacy of postgraduate students of the Islamic Azad University of Sari. The study adopted a descriptive-correlational method. The statistical population of this study consisted of all post-graduate students studying in the second semester of the academic year ۲۰۱۲-۱۳۹۴ at the Islamic Azad University of Sari totaling ۵۱۱۲ students. The sample size of ۳۶۱ students was determined on the basis of krejcie-morgan sample size table and chosen through stratified random sampling. Library and field methods were used to collect data. The data gathering tool in this research consisted of three researcher-made questionnaires related to research experience, researchers' morale and research self-efficacy. The content validity of the questionnaires was verified by the supervisors, consultants and experts in this area and their reliability was estimated using Cronbach's alpha coefficient (۰.۸۳, ۰.۹۱ and ۰.۸۶), respectively. To analyze the data, two statistical methods including descriptive statistics (frequency percentage, mean and standard deviation) and inferential statistics (non-parametric Wilcoxon test, Spearman correlation test, regression analysis and structural equations) were used. SPSS and LISREL software were also used for analysis. The findings of the research confirm that there is a concurrent relationship between the predictor variables and the criterion variable while the researchers' morale shows a mediating role in the relationship between research experience and research self-efficacy.

Keywords: Research experience; Researchers' morale; Research self-efficacy; Graduate students

مقدمه

۱. Professional Expert in Educational Management, Islamic Azad University, Sari, Iran Email: Leila. mardani55@gmail.com

۲. Assistant Professor, Islamic Azad University, Islamic Azad University, Sari, Iran Email: m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

۳. Professor, Department of Educational Management, Islamic Azad University, Sari, Iran

در دنیای امروز دانشگاه‌ها به عنوان بستر اصلی تفکر، تتبع و تفحص مسائل مبتلا به جامعه شناخته شده‌اند. هم‌اکنون همه کشورها در تلاشند تا نقش دانشگاه‌ها را در توسعه ملی و ارتقای دانش و تکنولوژی مورد توجه قرار دهند و این موضوع در دو جهت پیگیری می‌شود: اول، آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص و دوم، انجام پژوهش جهت توسعه مرزهای دانش و تکنولوژی. امروزه یکی از مهمترین مقوله‌های مورد توجه در آموزش عالی موضوع "آموزش مبتنی بر پژوهش" و برداشت‌های مختلف از چگونگی اجرای آن است. کاهش فاصله موجود بین حوزه‌های آموزش و پژوهش با ورود پژوهش به بدنه آموزش عالی و به ویژه در حوزه آموزشی امکان‌پذیر است (انتویستل، ۲۰۰۲)^۱.

سنت حاکم بر آموزش عالی در کشورهای پیشرفته، حداقل در پنجاه سال گذشته، تربیت نیروی انسانی با کیفیت عالی و مناسب برای حل مشکلات جامعه بوده است. دانشگاه‌ها کوشیده‌اند تا برون‌دادهای آنان دارای تفکری خلاق باشند، بتوانند تفکرات خود را انتقال دهند، مسئله‌گشایی کنند و در نهایت نقش مهمی را در بهبود زندگی خود و دیگران ایفا نمایند. این کشورها به منظور پیشرفت، آموزش و پرورش و آموزش عالی را بر همه چیز دیگر مقدم شمرده‌اند. در ایران نیز مسئله تربیت نیروی انسانی متخصص به منظور خودکفایی داخلی مد نظر مسئولین و برنامه‌ریزان کشور بوده است و در همین راستا گام‌های مهمی در راستای توسعه آموزش عالی و به خصوص دانشجویان تحصیلات تکمیلی برداشته شده است (آراسته، ۱۳۸۲). شاید عمده‌ترین فقدانیه که در زمینه فعالیت‌های پژوهشی احساس می‌شود، شناخت موانع موجود و تنگناهای پژوهش از دیدگاه محوری‌ترین عناصر یعنی دانشجویان باشد، چرا که اولین قدم برای از میان برداشتن موانع و مشکلات، شناسایی و شناخت آنهاست و در صورت آگاهی از آنها می‌توان راه حل‌های اجرایی مناسب با آنها را پیدا کرد (بهزادی، ۱۳۸۷).

سنجش "تجربه پژوهشی"^۲ در واقع به دست آوردن اطلاعات در زمینه کیفیت محیط پژوهشی فراهم شده از سوی نظام آموزشی (دانشگاه) برای دانشجویان کارشناسی ارشد در راستای انجام کار پژوهشی (پایان‌نامه) می‌باشد (پارک و همکاران، ۲۰۰۷)^۳.

۱- Entwistle

۲- Research Experience

۳- Park & et al

اگر عوامل مؤثر بر "خودکارآمدی پژوهشی"^۱ این قشر از جامعه مورد بررسی قرار گیرد، آسیب‌های ناشی از عدم توانایی در انجام پژوهش که گریبان گیر دانشجویان است شناسایی می‌شود و دانشگاه می‌تواند با در نظر گرفتن برنامه‌هایی در رفع این آسیب‌ها به دانشجویان یاری رساند. آگاهی اساتید و مربیان از خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان نیز، می‌تواند نقش بسزایی در تربیت دانشجویان پژوهشگر داشته باشد. لذا آزمون‌سازی در این حیطة و ارزشیابی میزان آن و یا ارائه الگویی برای ارزیابی آن ضروری است.

پرورش و توسعه "روحیه پژوهشی"^۲ از مهمترین اقدامات جهت ساختن جامعه علمی به شمار می‌آید. از دریچه پژوهش می‌توان به فردایی علمی تر دست یافت که بهتر از امروز باشد و به جاست که راه رسیدن به آینده‌ای درخشان در پرتو توسعه پژوهش باز شود تا بتوان دست‌هایی هدایت‌گر را در دست‌های طالب آن قرار داد.

بنابراین، اهمیت و ضرورت انجام این تحقیق این است که می‌تواند پاسخگوی بسیاری از مسائل و مشکلات انگیزشی دانشجویان در انجام پژوهش و همچنین کمک بزرگی برای اعضای هیأت علمی جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف دانشجویان شان در انجام پژوهش باشد. از این رو شناخت تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری و رابطه آنها با خودکارآمدی پژوهشی به منظور ارتقای سطح کمی و کیفی پژوهش، ضرورت دو چندان دارد.

تجربه پژوهشی پرس و جو یا بررسی‌ای است که توسط دانشجویان هدایت شده و دانشی اصیل یا مشارکتی خلاق در شاخه‌ای از علم ایجاد می‌نماید (هالستد،^۳ ۱۹۹۷). با وجود اینکه حل تنگناها و چالش‌های پیش‌روی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در امر پژوهش نیازمند شناسایی و درک بازدارنده‌ها و نارسایی‌های موجود می‌باشد ولی متأسفانه نظر دانشجویان در ارزیابی تجربه‌های خود از آموزش عالی نادیده گرفته شده و بررسی بازخوردهای دانش‌آموختگان در این زمینه مورد غفلت قرار گرفته است (درنان،^۴ ۲۰۰۸). این در حالی است که دانش‌آموختگان یک گروه آموزشی، وضعیت کیفیت آموزشی و پژوهشی گذشته آن را به خوبی به تصویر می‌کشند.

۱. Research Self-Efficacy

۲. Researcher Spirituality

۳. Halstead

۴. Drennan

لو و همکاران^۱ (۲۰۱۰) احساس اطمینان دانشجویان نسبت به توانایی هایشان و تصور آنها از مهارت های پژوهشی شان را خودکارآمدی پژوهشی می نامند و اعتقاد دارند از مهمترین عوامل مؤثر بر انجام پژوهش می باشد (لو و همکاران، ۲۰۱۰). زیرا اضطراب و تردید در توانایی انجام پژوهش و خودکارآمدی پژوهشی پایین از عواملی هستند که می توانند در یادگیری، آموزش و تمایل به انجام پژوهش و همچنین مشارکت علمی بیشتر دانشجویان در این زمینه اختلال ایجاد کنند و باعث تضعیف عملکرد آنان شوند (بالتس و همکاران، ۲۰۱۰^۲).

روحیه پژوهشی به عنوان یک عامل، مجموعه ای از ویژگی های عاطفی متمایز درون فردی است که فرد را به سمت موقعیت های چالش برانگیز سوق می دهد و فرد تا زمان کشف حقیقت به شیوه ای علمی بر جستجو و پیگیری پافشاری می کند. این روحیه بیشتر به صورت ساختاری و خودجوش ایجاد می شود (شیرزاد، ۱۳۹۱). در واقع، این ویژگی در افراد سبب می شود که افراد نسبت به اطلاعات حساس و کنجکاو گردند (شیرزاد، ۱۳۹۱، موسایی و احمدزاده، ۱۳۸۸). کنجکاو نیز به نوبه خود باعث ایجاد انگیزش درونی برای انجام پژوهش می شود (بالنگر، ۲۰۰۲^۳؛ نقل از: کانتر، ۲۰۰۶^۴).

بسیاری از دانشجویان تحصیلات تکمیلی با یادگیری پژوهش و انجام دادن آن سر و کار دارند بنابراین توجه به پژوهش های انجام شده در کشور می تواند موجب پیشرفت علمی کشور در زمینه های گوناگون علمی گردد. باتوجه به مطالب پیش گفته، تاکنون پژوهشی در این زمینه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و در کشور انجام نشده است، بنابراین محقق درصدد است دریابد آیا برای تجربه پژوهشی در رابطه با روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری می توان مدلی ارائه نمود؟

سوال های تحقیق

۱- سوال اصلی

آیا برای تجربه پژوهشی در رابطه با روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری می توان مدلی ارائه نمود؟

۱. Lev

۲. Baltés

۳. Balengre

۴. Kanter

۲- سوالات ویژه

- ۱- آیا وضعیت تجربه پژوهشی دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است؟
- ۲- آیا وضعیت روحیه پژوهشگری دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است؟
- ۳- آیا وضعیت خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است؟
- ۴- آیا میان تجربه پژوهشی دانشجویان با زیرمؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی رابطه وجود دارد؟
- ۵- آیا میان روحیه پژوهشگری دانشجویان با زیرمؤلفه‌های خودکارآمدی پژوهشی رابطه وجود دارد؟
- ۶- آیا میان تجربه پژوهشی دانشجویان با زیرمؤلفه‌های روحیه پژوهشگری رابطه وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

با مرور پیشینه پژوهش در این موضوع، مطالعه‌ای که مستقیماً رابطه تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری با خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان دوره کارشناسی ارشد را مورد مطالعه قرار داده باشد یافت نشد. با این وجود در داخل و خارج از کشور به پژوهش‌هایی برخوردیم که متغیرهای مورد نظر را به صورت دو به دو یا جداگانه مورد مطالعه قرار داده‌اند. در اینجا ابتدا به مهمترین پژوهش‌های داخل کشور پرداخته می‌شود.

رضایی و همکاران (۱۳۹۲)، نیز در پژوهش خود با عنوان "بررسی تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های تهران و تربیت مدرس با سنجش تجربه پژوهشی در شش بعد" گزارش کردند که دانشجویان از گسترش مهارت‌های پژوهشی، شفاف‌سازی هدف‌ها و معیارها، فرایند ارزیابی پایانی نامه و سرپرستی پایانی نامه در حد زیاد رضایت دارند ولی رضایت مندی آنان از زیرساخت‌ها، امکانات و جو فکری در حد متوسط است.

شیرزاد (۱۳۹۱)، نیز در پایان نامه خود با عنوان "ساخت و اعتباریابی مقیاس روحیه پژوهشی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر مشهد"، ویژگی‌های روحیه پژوهشی را شامل کنجکاوی، پشتکار در حل مسئله مؤثر، مدیریت اعمال تکانشی، سعه صدر، مسئولیت‌پذیری و توانایی انجام کار گروهی دانسته است، که همین عوامل خود می‌تواند فرد را برای انجام پژوهش‌های بیشتر برانگیزاند.

صالحی (۱۳۹۰)، در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان "بررسی رابطه بین عوامل مؤثر بر خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان و انگیزش تحقیق آنها از طریق یک الگوی علی" از پرسشنامه محقق ساخته استفاده نموده بود که نتایج نشان داد خودکارآمدی پژوهشی، انگیزش پژوهشی و عوامل مؤثر بر خودکارآمدی دو به دو به هم همبستگی دارند و انگیزش پژوهشی به خوبی از طریق خودکارآمدی پژوهشی و عوامل مؤثر بر خودکارآمدی قابل پیش بینی است.

شیربیگی و صالحی (۱۳۸۹)، در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین خودکارآمدی پژوهشی و نگرش نسبت به تحقیق" به این نتیجه رسیدند که بین خودکارآمدی پژوهشی و نگرش نسبت به تحقیق رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

داورپناه و بهزادی (۱۳۸۸)، در مقاله ای با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد" یکی از اهداف پژوهش خود را شناسایی مشکلات موجود در تجربه پژوهشی دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد بیان کردند. نتیجه تحقیقات بیانگر آن است که مشکلات در ۹ گروه شامل انتخاب موضوع، نگارش طرح مقدماتی پژوهش، دسترسی به منابع، گردآوری اطلاعات، تحلیل و توصیف آماری داده ها، نگارش پایان نامه، کمبود زمان، نحوه ارتباط با استاد راهنما، روند اداری دانشگاه، دانشکده و گروه آموزشی قرار داشتند.

دوزی سرخابی و همکاران (۱۳۸۸)، تحقیقی با عنوان "بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی" انجام دادند. یافته ها نشان داد، میزان رضایت دانشجویان از تجارب پژوهشی خود در دانشگاه شهید بهشتی در سطح متوسط است. بنابراین تغییر در ساختار آموزشی دانشگاه ها و ارتباط ارگانیک با فعالیت های پژوهشی یکی از مفروضات بهبود وضعیت کیفیت تجارب پژوهشی دانشجویان می باشد.

اریموتو و همکاران^۱ (۲۰۱۲)، در پژوهشی با هدف "بررسی برنامه های دکتری در کشور ژاپن" نشان داد که بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی ارزیابی پایینی از منابع مالی، زیرساخت ها و امکانات پژوهشی، منابع انسانی (شامل استادان راهنما و کارشناسان) دارند.

تارابان و لوگو^۲ (۲۰۱۲)، در پژوهشی تحت عنوان "بررسی عوامل دانشگاهی تأثیرگذار بر تجارب پژوهشی دانشجویان" به این نتیجه رسیدند که پیش‌بین‌های مهم تجارب پژوهشی

۱. Arimoto & et al

۲. Taraban & Logue

دانشجویان، معدل بالا، اعتبار دانشگاه، اعتبار دوره های آزمایشگاهی، جنسیت، رشته تخصصی و فراوانی جلسات اساتید و گروه همسالان می باشد. دانشجویان پسر در پرسشنامه تجربه پژوهشی میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان دختر به دست آوردند. همچنین دانشجویان با معدل کمتر از متوسط و دانشجویان با مشارکت متوسط یا کمتر از متوسط در پژوهش بعد از فارغ التحصیل شدن از لحاظ پژوهشی اُفت کردند. منافع حاصل از پژوهش توسط رشته تحصیلی متفاوت می باشد. روی هم رفته نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان از انجام دادن پژوهش سود نمی برند.

عبدالله و ایوانس^۱ (۲۰۱۲)، در تحقیقی با عنوان "ارتباط بین تحقیقات دانشجویان تحصیلات تکمیلی با ویژگی های فردی و آموزش های نظارتی اساتید راهنما" نشان دادند، تجربه دانشجویان در گسترش مهارت های پژوهشی، استاد راهنما و هدف های پروژه پژوهشی بیش از حد متوسط و از نظر زیرساخت ها و جو فکری در حد متوسط بود. همچنین توسعه مهارت های پژوهشی رابطه معناداری با خودکارآمدی دارد و دانشجویان دارای خودکارآمدی بالا، تجربه مثبت تری در زمینه توسعه مهارت های پژوهشی دارند.

فواد^۲ (۲۰۱۲)، در بررسی تحقیقی با عنوان "خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد" نشان داد که بیش از ۲۰ درصد از دانشجویان در زمینه مواردی مانند ارائه نتایج به صورت دقیق، استفاده از روش های آماری مناسب، تدوین فرضیه ها و پرسش ها، استفاده از روش های تحقیق مناسب، استفاده از شاخص های مناسب برای روایی و پایایی داده ها، ارتباط نتایج تحقیق با نتایج پژوهش های انجام شده پیشین، از خودکارآمدی پایین و نیز کمتر از ۵ درصد در زمینه های گزینش عنوان مناسب برای پژوهش، نوشتن تنگناها و محدودیت های تحقیق، استفاده از اینترنت و پایگاه های اطلاعاتی الکترونیکی در بررسی ادبیات، رعایت صداقت و اصول اخلاقی پژوهش دارای باور خودکارآمدی پایینی بودند.

گومز و همکاران^۳ (۲۰۱۲)، نیز در تحقیقی با عنوان "بررسی نقش خودکارآمدی افراد در کوهنوردی و صعود از قله ها" به نتایج مشابهی رسیدند. آنها در تحلیل های همبستگی خود به این نتیجه رسیدند که ترس ها و عدم اطمینان افراد نسبت به توانایی هایشان، روی تلاش آنها

۱. Abdullah & Evans

۲. Fouad

۳. Gomez & et al

برای فتح قله مؤثر است. عدم ترس و اطمینان به توانایی در بالا رفتن از صخره، باعث احساس راحتی در فرد می شود تا بتواند با آرامش برای توسعه مهارت های خود برنامه ریزی کند. هانتر و همکاران^۱ (۲۰۰۶)، در پژوهش خود به بررسی "نقش پژوهش دانشجویان تحصیلات تکمیلی بر گسترش و ارتقای مهارت های شناختی، فردی و حرفه ای آنان" پرداختند. این پژوهش در ۴ دانشکده هنر اجرا گردید، جایی که اساتید و دانشجویان به طور مشترک روی پروژه ای خاص فعالیت می نمودند. اطلاعات حاصل از این پژوهش از طریق مصاحبه با اساتید و دانشجویان گردآوری شد. در این پژوهش نظر دانشجویان و اساتید آنان در خصوص دستاورد-های دانشجویان از تجربه پژوهشی مدنظر قرار گرفت. عواملی همچون تفکر و عمل همانند دانشمندان، مبدل شدن به یک دانشمند، کسب مهارت های فردی و حرفه ای، ترغیب دانشجویان برای آمادگی برای ورود به مقاطع بالاتر و گسترش سایر مهارت های دانشجو، توسط وی مورد مطالعه قرار گرفتند. یافته های پژوهش نشان داد که رشد قابل ملاحظه ای در درک عملی و فکری دانشجویان نسبت به چگونگی انجام پژوهش توسط دانشمندان، مهارت های تفکر انتقادی و مسأله گشا و ماهیت دانش علمی، ایجاد گردیده است و بسیاری از دانشجویان توانایی خودشان در کسب دانش، تفکر انتقادی و چگونگی خلق و چارچوب دهی به مسائل پژوهشی را بهبود بخشیده اند. در خصوص مبدل شدن به دانشمندان نیز، نیمی از اساتید (۵۲٪)، به مشاهده تغییراتی در رفتار و منش دانشجویان همچون کنجکاوی، ابتکار، هراس کمتر از اشتباه و خطر پذیری بیشتر، اذعان نمودند. در مورد مؤثر بودن تجربه پژوهشی در افزایش علاقه و میل به رفتن به مقطع بالاتر، هر دو گروه اساتید و دانشجویان به اهمیت نه چندان زیاد آن اشاره نمودند و تنها به فواید عملی تجربه پژوهشی در ایجاد آمادگی دانشجویان برای فعالیت در مقاطع بالاتر اشاره نمودند.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق، از نظر روش گردآوری داده ها «توصیفی» از نوع «همبستگی» و از نظر هدف «کاربردی» می باشد. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق کلیه دانشجویان در حال تحصیل دوره کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۵۱۱۲ نفر می باشد. حجم نمونه آماری بر اساس جدول کرجسی و مورگان و به

۱. Hunter, Laursen & Seymour

روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای ۳۶۱ نفر تعیین گردید. برای گردآوری داده‌ها از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی که شامل سه پرسشنامه محقق ساخته تجربه پژوهشی، روحیه پژوهشگری و خودکارآمدی پژوهشی می‌باشد، استفاده شده است. روایی محتوایی پرسشنامه‌های مذکور توسط اساتید راهنما و مشاور و متخصصان این حوزه تأیید و پایایی آنها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب (۰/۸۳، ۰/۹۱ و ۰/۸۶) برآورد گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو روش آماری شامل آمار توصیفی (درصد فراوانی، شاخص‌های میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (روش‌های ناپارامتری آزمون ویلکاکسون، آزمون همبستگی اسپیرمن، رگرسیون نیرومند و معادلات ساختاری) استفاده شده است و جهت آنالیز از نرم افزار Spss و لیزرل استفاده گردید.

یافته‌ها

آمار توصیفی داده‌ها

جدول ۱. بررسی توزیع درصد فراوانی دموگرافیک (جمعیت شناختی)

درصد فراوانی	فراوانی	دموگرافیک (جمعیت شناختی)	
۴۹/۳	۱۷۸	مذکر	جنسیت
۵۰/۷	۱۸۳	مونث	
۴/۴	۱۶	۲۵ سال و کمتر	رده سنی
۲۴/۹	۹۰	۲۶-۳۰ سال	
۳۱/۳	۱۱۳	۳۱-۳۵ سال	
۲۲/۷	۸۲	۳۶-۴۰ سال	وضعیت تاهل
۱۶/۶	۶۰	بالای ۴۰ سال	
۲۶/۳	۹۵	مجرد	
۷۳/۷	۲۶۶	متاهل	دانشکده محل تحصیل
۶۶/۵	۲۴۰	علوم انسانی	
۳۱/۶	۱۱۴	علوم پایه و فنی مهندسی	
۱/۹	۷	علوم پزشکی	گروه آموزشی
۲۰/۷۸	۷۵	علوم تربیتی	

۱۴/۹۶	۵۴	روانشناسی	
۴/۱۶	۱۵	حسابداری و مدیریت مالی	
۷/۷۶	۲۸	مدیریت اجرایی	
۵/۵۴	۲۰	مدیریت دولتی	
۲/۴۹	۹	تربیت بدنی و علوم ورزشی	
۶/۳۷	۲۳	حقوق	
۴/۴۳	۱۶	زبان انگلیسی	
۱/۳۹	۵	ریاضی	
۱/۳۹	۵	فیزیک	
۲/۷۷	۱۰	زیست شناسی	
۵/۸۲	۲۱	مهندسی برق	
۵/۵۴	۲۰	مهندسی کامپیوتر	
۲/۴۹	۹	مهندسی مکانیک	
۲/۴۹	۹	مهندسی عمران	
۲/۷۷	۱۰	مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی	
۶/۹۳	۲۵	مهندسی معماری	
۱/۹۴	۷	مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	
۱۱/۶	۴۲	مدیریت آموزشی	
۳/۰	۱۱	برنامه ریزی درسی	
۳/۰	۱۱	برنامه ریزی آموزشی	
۳/۰	۱۱	تکنولوژی آموزشی	
۱۱/۹	۴۳	روانشناسی بالینی	
۳/۰	۱۱	روانشناسی عمومی	
۴/۲	۱۵	حسابداری	رشته تحصیلی (دانشکده علوم انسانی)
۷/۸	۲۸	مدیریت اجرایی-استراتژیک	
۳/۰	۱۱	مدیریت دولتی-مدیریت نیروی انسانی	
۲/۵	۹	مدیریت دولتی-مدیریت مالی دولتی	
۲/۵	۹	مدیریت ورزشی-مدیریت بازاریابی در ورزش	
۶/۴	۲۳	حقوق و جزا و جرم شناسی	

۴/۴	۱۶	آموزش زبان انگلیسی	
۱/۴	۵	آموزش ریاضی	
۱/۴	۵	فیزیک (حالت جامد)	
۲/۸	۱۰	زیست شناسی-میکروبیولوژی	
۵/۸	۲۱	مهندسی برق-قدرت	
۵/۵	۲۰	مهندسی کامپیوتر-نرم افزار	
۲/۵	۹	مهندسی مکانیک-تبدیل انرژی	رشته تحصیلی (دانشکده علوم پایه و فنی مهندسی)
۲/۵	۹	مهندسی عمران-مهندسی و مدیریت ساخت	
۲/۲	۸	مهندسی کشاورزی (ترویج و آموزش کشاورزی)	
۰/۶	۲	مهندسی منابع طبیعی-صنایع چوب	
۶/۹	۲۵	مهندسی معماری	
۱/۹	۷	مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	رشته تحصیلی (دانشکده علوم پزشکی)
۶۰/۹	۲۲۰	بدون گرایش	گرایش تحصیلی
۳۹/۱	۱۴۱	دارای گرایش	
۱۰/۵	۳۸	دارد	سابقه کار پژوهشی
۸۹/۵	۳۲۳	ندارد	
۳۶/۸	۱۳۳	آزاد	نحوه آشنایی با کار پژوهشی
۶۳/۲	۲۲۸	سازمان	
۸۱/۷	۲۹۵	شاغل	وضعیت اشتغال در طول تحصیل
۱۸/۳	۶۶	غیر شاغل	
۶۷/۱	۱۹۸	تمام وقت	نوع اشتغال
۳۲/۹	۹۷	پاره وقت	
۰/۰	۰	مربی	
۹۹/۴	۳۵۹	استادیار	درجه علمی استاد راهنما
۰/۳	۱	دانشیار	
۰/۳	۱	استاد	
۹/۷	۳۵	یک بار در هفته	تعداد جلسات ملاقات با استاد راهنما

۲/۸	۱۰	دو بار در هفته	
۴۰/۴	۱۴۶	دو هفته یک بار	
۳۵/۵	۱۲۸	سه هفته یک بار	
۱۱/۶	۴۲	ماهی یک بار	
۳/۹	۱۴	کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	
۱۳/۳	۴۸	بین ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	
۲۶/۰	۹۴	بین ۱ تا ۱/۵ میلیون تومان	درآمد ماهیانه
۲۳/۳	۸۴	بین ۱/۵ تا ۲ میلیون تومان	
۱۶/۳	۵۹	بیش از ۲ میلیون تومان	
۱۷/۲	۶۲	درآمد خاصی ندارم	

جدول ۲. بررسی شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	ابعاد	میانگین	انحراف معیار
تجربه پژوهشی	۱- فرایند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه	۷/۴۵	۱/۷۰
	۲- استاد راهنما	۸/۱۶	۱/۳۴
	۳- زیرساخت‌ها و امکانات دانشگاه	۴/۹۳	۲/۲۸
	۴- ارائه شرایط و زمینه‌های رشد فکری	۵/۵۴	۱/۶۲
	۵- گسترش مهارت‌ها	۸/۰۵	۱/۳۴
	۶- شفاف‌سازی معیارها و اهداف	۸/۰۰	۱/۲۷
	۷- آزمون پایان نامه	۷/۱۲	۱/۹۵
خودکارآمدی پژوهشی	تجربه پژوهشی	۴۹/۲۵	۶/۹۶
	۱- خودکارآمدی آماری و تحلیلی	۵/۸۷	۱/۵۴
	۲- خودکارآمدی در مفهوم پردازی	۶/۶۴	۱/۴۷
	۳- خودکارآمدی در روش و اجرا	۶/۳۲	۲/۱۹
	۴- خودکارآمدی در پژوهش کیفی	۶/۱۰	۱/۵۷
	۵- خودکارآمدی گزارش نویسی	۶/۱۴	۱/۶۸
	۶- خودکارآمدی در مهارت‌ها و تبحرها	۶/۶۰	۱/۸۵
۷- اخلاق	۷/۰۰	۱/۶۴	
	خودکارآمدی پژوهشی	۴۴/۶۶	۷/۹۹

۲/۰۵	۶/۴۹	۱- رفتارهای خلاقانه	
۱/۵۴	۸/۰۶	۲- تفکر انتقادی و حل مسئله	
۱/۳۵	۸/۸۵	۳- تلاش مستمر	
۲/۰۰	۷/۴۰	۴- کنجکاوی و پرسشگری	روحیه پژوهشگری
۲/۰۵	۷/۴۹	۵- حساسیت به محیط	
۱/۷۷	۸/۰۸	۶- اعتماد به نفس	
۸/۳۲	۴۶/۳۸	روحیه پژوهشگری	

میانگین پاسخ به هر یک از متغیرهای اصلی تحقیق و زیر ابعاد آنها در جدول ۲ آمده است. نتایج نشان می‌دهد متغیر تجربه پژوهشی دارای میانگین ۴۹/۲۵، خودکارآمدی پژوهشی ۴۴/۶۶ و روحیه پژوهشگری دارای میانگین ۴۶/۳۸ شده است.

آمار استنباطی داده ها

بررسی فرضیه های تحقیق

فرضیه اول تحقیق: وضعیت تجربه پژوهشی و مؤلفه های آن در دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است.

جدول ۳. نتایج آزمون ویلکاکسون در فرضیه اول

مقدار احتمال	آماره ویلکاکسون	میان مورد انتظار	میان مشاهده شده	متغیر
۰/۰۰۰	۴۶۵۹۷/۵	۶	۷/۵	۱- فرایند تصویب طرح مقدماتی پایان نامه
۰/۰۰۰	۵۰۵۵۸/۵	۶	۸/۰	۲- استاد راهنما
۱/۰۰	۱۲۸۰۴/۰	۶	۵/۰	۳- زیرساخت ها و امکانات دانشگاه
۱/۰۰	۱۱۷۹۱/۰	۶	۵/۵	۴- ارائه شرایط و زمینه های رشد فکری
۰/۰۰۰	۵۵۲۷۲/۵	۶	۸	۵- گسترش مهارت ها
۰/۰۰۰	۵۵۲۶۴/۰	۶	۸	۶- شفاف سازی معیارها و اهداف

۰/۰۰۰	۳۹۶۷۴/۵	۶	۷	۷- آزمون پایان نامه
۰/۰۰۰	۵۵۹۸۳/۰	۴۲	۴۹	تجربه پژوهشی

بررسی جدول ۳ نشان داد در سطح خطای ۰/۰۵ تجربه پژوهشی و تمامی مؤلفه های آن بجز (زیرساخت ها و امکانات دانشگاه و ارائه شرایط و زمینه های رشد فکری) بیشتر از سطح متوسط می باشند زیرا مقادیر احتمال نظیرشان کمتر از ۰/۰۵ می باشد. لذا فرض صفر برای تمامی مؤلفه های تجربه پژوهشی بجز (زیرساخت ها و امکانات دانشگاه و ارائه شرایط و زمینه های رشد فکری) و نمره کل تجربه پژوهشی رد و فرض یک تأیید می شود. یعنی می توان ادعا نمود وضعیت تجربه پژوهشی و مؤلفه های آن از دید دانشجویان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در سطحی بالاتر از متوسط است.

فرضیه دوم تحقیق: وضعیت روحیه پژوهشگری و مؤلفه های آن در دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است.

جدول ۴. نتایج آزمون ویلکاکسون در فرضیه دوم

مقدار احتمال	آماره ویلکاکسون	میان مورد انتظار	میان مشاهده شده	متغیر
۰/۰۰۰	۲۵۴۲۶/۰	۶	۶/۵	۱- رفتارهای خلاقانه
۰/۰۰۰	۵۱۸۲۴/۵	۶	۸/۰	۲- تفکر انتقادی و حل مسئله
۰/۰۰۰	۶۰۴۱۳/۰	۶	۹/۰	۳- تلاش مستمر
۰/۰۰۰	۴۴۵۴۳/۰	۶	۷/۵۰	۴- کنجکاوی و پرسشگری
۰/۰۰۰	۴۲۶۰۸/۵	۶	۷/۵۰	۵- حساسیت به محیط
۰/۰۰۰	۴۶۴۶۲/۵	۶	۸/۵۰	۶- اعتماد به نفس

بررسی جدول ۴ نشان داد در سطح خطای ۰/۰۵ روحیه پژوهشگری و تمامی مؤلفه های آن بیشتر از سطح متوسط می باشند زیرا مقادیر احتمال نظیرشان کمتر از ۰/۰۵ می باشد. لذا فرض صفر برای روحیه پژوهشگری و تمامی مؤلفه های آن رد و فرض یک تأیید می شود. یعنی می توان ادعا نمود وضعیت روحیه پژوهشگری و مؤلفه های آن از دید دانشجویان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در سطحی بالاتر از متوسط است.

فرضیه سوم تحقیق: وضعیت خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن در دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط است.

جدول ۵. نتایج آزمون ویلکاکسون در فرضیه سوم

متغیر	میان مشاهده شده	میان مورد انتظار	آماره ویلکاکسون	مقدار احتمال
۱- خودکارآمدی آماری و تحلیلی	۶	۶	۱۲۴۱۹/۰	۰/۹۱۷
۲- خودکارآمدی در مفهوم پردازی	۶/۵	۶	۲۸۵۱۱/۵	۰/۰۰۰
۳- خودکارآمدی در روش و اجرا	۶/۵	۶	۱۷۸۲۹/۵	۰/۰۰۱
۴- خودکارآمدی در پژوهش کیفی	۶	۶	۱۸۰۴۶/۰	۰/۱۸۷
۵- خودکارآمدی گزارش نویسی	۶	۶	۱۵۰۶۶/۵	۰/۰۶۵
۶- خودکارآمدی در مهارت ها و تبحرها	۶/۵	۶	۲۸۴۹۵/۰	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۲۹۷۸۹/۰	۶	۷	۷- اخلاق
۰/۰۰۰	۴۱۴۴۲/۵	۴۲	۴۵	خودکارآمدی پژوهشی

براساس جدول ۵ فرض صفر برای تمامی مؤلفه های خودکارآمدی پژوهشی بجز (خودکارآمدی آماری و تحلیلی، خودکارآمدی در پژوهش کیفی و خودکارآمدی گزارش نویسی) و نمره کل خودکارآمدی پژوهشی رد و فرض یک تأیید می شود. یعنی می توان ادعا نمود وضعیت خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن از دید دانشجویان در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری در سطحی بالاتر از متوسط است.

فرضیه چهارم تحقیق: میان تجربه پژوهشی دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن رابطه وجود دارد.

جدول ۶. بررسی ارتباط بین تجربه پژوهشی دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن

خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن								شاخص	
پژوهش کلی	اخلاق	مهارتها و تبحرها	گزارش نویسی	پژوهش کیفی	روش و اجرا	مفهوم پردازی	آماری و تحلیلی		
۰/۲۱۵	۰/۱۷۶	۰/۱۵۹	۰/۲۴۸	۰/۱۱۷	۰/۳۱۷	۰/۲۳۲	۰/۱۱۴	R	متغیر مستقل:
۰/۰۴۶	۰/۰۳۱	۰/۰۲۵	۰/۰۶۲	۰/۰۱۴	۰/۱۰۰	۰/۰۵۴	۰/۰۱۳	R _۲	
۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	۳۶۱	N	تجربه پژوهشی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۲۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۳۱	P	

بررسی جدول ۶ نشان می دهد ارتباط تجربه پژوهشی با خودکارآمدی آماری و تحلیلی ۰/۱۱۴، خودکارآمدی مفهوم پردازی ۰/۲۳۲، خودکارآمدی روش و اجرا ۰/۳۱۷، خودکارآمدی پژوهش کیفی ۰/۱۱۷، خودکارآمدی گزارش نویسی ۰/۲۴۸، خودکارآمدی مهارت ها و تبحرها ۰/۱۵۹، اخلاق ۰/۱۷۶ و در نهایت با نمره کل خودکارآمدی پژوهشی ۰/۲۱۵ می باشد.

فرضیه پنجم تحقیق: میان روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن رابطه وجود دارد.

جدول ۷. بررسی ارتباط بین روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن

بررسی جدول ۸ نشان می دهد ارتباط تجربه پژوهشی با رفتارهای خلاقانه $۰/۳۴۳$ ، تفکر انتقادی و حل مسئله $۰/۳۲۴$ ، تلاش مستمر $۰/۲۹۳$ ، کنجکاوی و پرسشگری $۰/۲۵۷$ ، حساسیت به محیط $۰/۲۳۳$ ، اعتماد به نفس $۰/۲۰۸$ و در نهایت با نمره کل روحیه پژوهشگری $۰/۳۳۴$ می باشد.

بررسی فرضیه اصلی: میان تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی رابطه وجود دارد.

جدول ۹. بررسی ارتباط همزمان تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی

T-TEST		برآورد پارامتر		Wald test			R ^۲	برآورد M	RSE ^۳
P	df	T	ضریب انحراف معیار	P	df	آماره			
۰/۰۰۰	۳۵۸	۷/۰۴۶	۲/۸۶	۲۰/۲۱	-	-	-	-	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۳۵۸	۴/۵۴	۰/۰۵	۰/۳۸۴	۰/۰۰۰	۱	۶/۹۵	۰/۵۰۶۶	روحیه پژوهشگری
۰/۰۰۰	۳۵۸	۱۰/۲۹	۰/۰۴۶	۰/۴۷۳	۰/۰۰۰	۱	۶۹/۵۳	-	تجربه پژوهشی

بررسی جدول ۹ نشان می دهد در سطح خطای $۰/۰۵$ با استفاده از آزمون والد ارتباط همزمان میان تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی برقرار بوده است. برآورد شاخص خطا برابر با $۱/۱۵$ است و درصد تبیین واریانس متغیر وابسته خودکارآمدی پژوهشی با دو متغیر تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری برابر با $۵۰/۶۶$ درصد بوده است. نتایج آزمون T نشان می دهد تمامی ضرایب در مدل باقی می ماند. لذا مدل برازشی برای متغیر وابسته با استفاده از رگرسیون نیرومند به صورت زیر می باشد:

$$\text{روحیه پژوهشگری (۰/۳۸۴)} + \text{تجربه پژوهشی (۰/۴۷۳)} + ۲۰/۲۱ = \text{خودکارآمدی پژوهشی}$$

بررسی مدل مفهومی

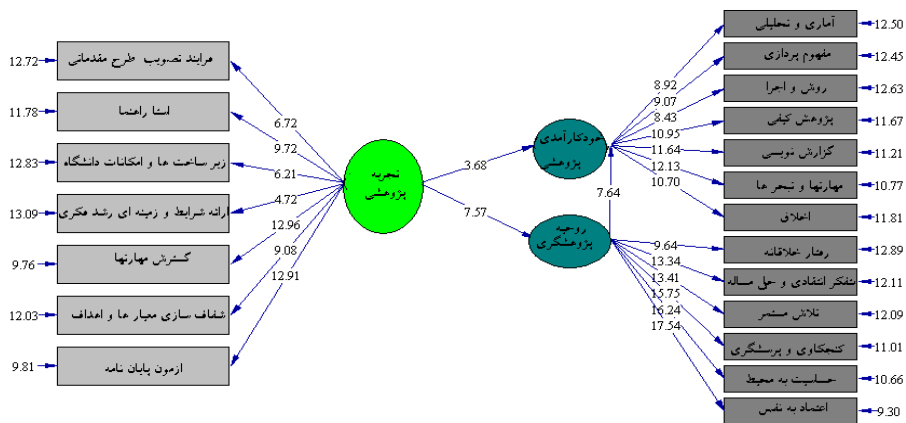
۱۸- Residual scale estimate

جهت بررسی مدل مفهومی از نرم افزار لیزرل استفاده شده است. ابتدا شاخص های برازش مدل و سپس مدل ضرایب استاندارد و مسیر مقادیر t ارائه می گردد.

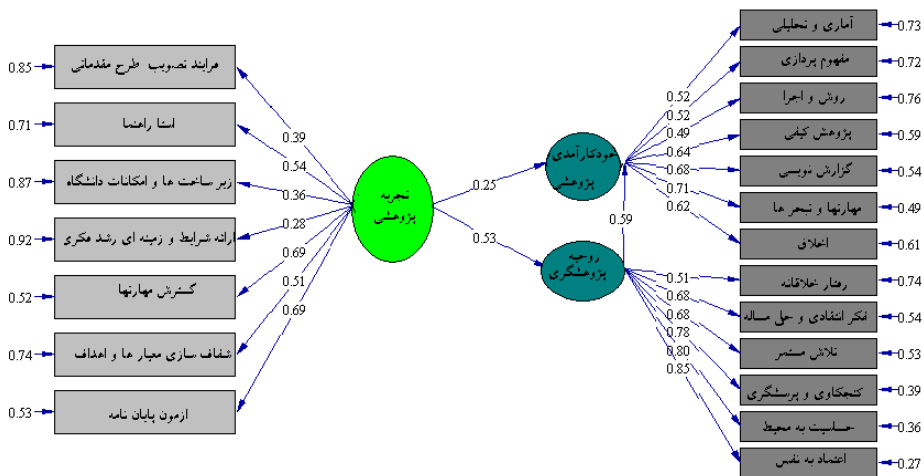
جدول ۱۰. بررسی شاخص های برازندگی مدل

مقادیر برآورد شده	علامت اختصاری	شاخص برازش
۱۶۷	DF	درجه آزادی
۹۲۹/۴۷	Chi-Square	کای اسکوار
۵/۵۶	Chi-Square/DF	نسبت کای دو به درجه آزادی
۰/۱۲	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
۰/۸۶	NFI	شاخص برازش هنجار شده
۰/۸۶	NNFI	شاخص برازش هنجار نشده
۰/۸۸	CFI	شاخص برازش مقایسه ای یا تطبیقی
۰/۲۸	RMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده
۰/۰۹۱	SRMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده استاندارد
۰/۷۸	GFI	نیکویی برازش
۰/۷۳	AGFI	نیکویی برازش اصلاح شده

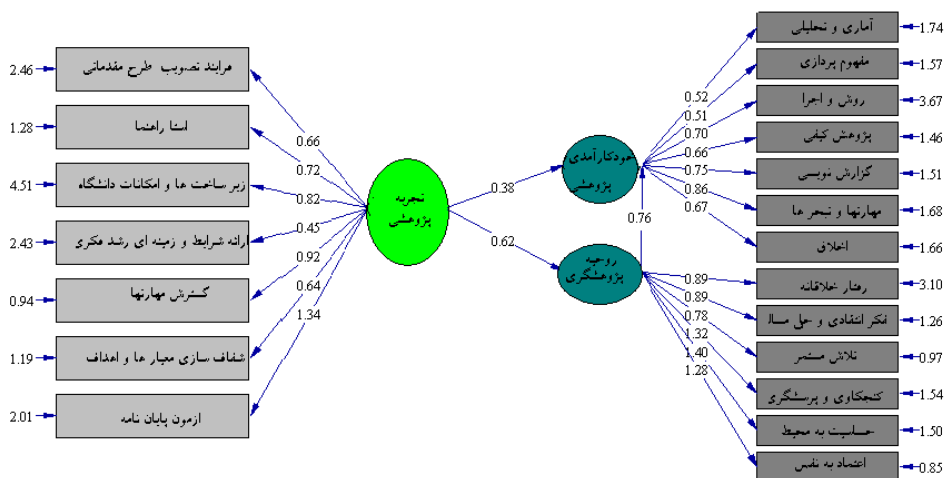
همان گونه که در جدول ۱۰ ملاحظه می شود، شاخص های میزان انطباق یا نیکویی برازش همه در سطح قابل قبول و متوسط قرار دارند و مدل برازشی تأیید می گردد.

شکل ۱. مدل پایه با مقادیر تی

شکل ۲. مدل پایه با ضرایب استاندارد مسیر (بار عاملی)

شکل ۳. مدل پایه با ضرایب مسیر

در بررسی شکل ۱ که شامل مقادیر t برای مدل ساختاری و اندازه‌گیری است و شکل ۲ که مقادیر بار عاملی را برای مدل ساختاری و اندازه‌گیری نشان می‌دهد و در شکل ۳ که ضرایب مسیر مدل ساختاری و اندازه‌گیری لحاظ گردید، ملاحظه می‌شود تمامی ضرایب معنی‌دار می‌باشند. ارتباط همزمان بین متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک برقرار بوده و همچنین روحیه پژوهشگری نقش میانجی در رابطه بین تجربه پژوهشی با خودکارآمدی پژوهشی داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری

دانشجویان در مقاطع بالای تحصیلات تکمیلی نقش مهمی در بهبود فرایندهای آموزشی و گسترش خدمات علمی در جامعه دارند. لذا کسب مهارت‌های مربوط به پژوهش از اهمیت بالایی برخوردار است. نوع نگرش دانشجویان به تحقیق که نشأت گرفته از باورهایشان است برای سوق یافتن و یا فرار آنها در عرصه پژوهش نقش مهمی دارد و می‌تواند عامل مهمی محسوب شود (داورپناه و بهزادی، ۱۳۸۸). اما نکته مهم این است که خود پژوهش نیز نیازمند آموزش است چرا که پژوهش در حقیقت یک فن است و روشهای مختلفی دارد که یادگیری و به کار بستن آنها جز با آموزش میسر نیست (ستایش، ۱۳۹۳). اما متأسفانه هنوز فرهنگ

پژوهش در کشور ما نهادینه نشده و باور راستین برای پژوهش در بخش های گوناگون آموزشی و فرهنگی تقویت نشده است که بتوان از آن در جهت توسعه و پیشرفت کشور استفاده کرد. در این تحقیق تجربه پژوهشی در بین دانشجویان در سطحی بالاتر از متوسط بوده و در اکثریت ابعاد آن از رضایت مطلوب برخوردار بودند و تنها در عوامل زیر ساخت ها و امکانات دانشگاه و ارایه شرایط و زمینه های رشد فکری در حد متوسط رضایت دیده شد که یافته های تحقیق با یافته رضایی و همکاران (۱۳۹۲) که به بررسی تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه های تهران و تربیت مدرس پرداخته اند همسو بوده است. رضایی و همکاران در مطالعه خود گزارش کرده اند که مهارت های پژوهشی، شفاف سازی هدف ها و معیارها، فرایند ارزیابی پایان نامه و سرپرستی پایان نامه دانشجویان در حد رضایت بخش بوده ولی رضایت مندی آنان از زیرساخت ها، امکانات و جو فکری در حد متوسط است. بهزادی (۱۳۸۷) در بررسی تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد و دوزی سرخابی و همکاران (۱۳۸۸)، در بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی تغییر در ساختار آموزشی دانشگاه ها و ارتباط ارگانیک با فعالیت های پژوهشی را از مفروضات بهبود وضعیت کیفیت تجارب پژوهشی دانشجویان عنوان کرده اند. همچنین یافته های تحقیق با یافته کارول^۱ (۲۰۱۰)، اسماعیل و همکاران^۲ (۲۰۱۱)، فوردلوید^۳ (۲۰۱۱)، اریموتو و همکاران (۲۰۱۲)، عبدالله و ایوانس (۲۰۱۲)، نیز همسو بوده به طوری که همگی زیرساخت ها و امکانات دانشگاه و زمینه های رشد فکری را مهمترین عامل در تجربه پژوهشی می دانند که باید بر روی توسعه و گسترش بیشتر آنها در میداین علمی و پژوهشی اقدام گردد.

از دیگر یافته های تحقیق می توان به روحیه پژوهشگری در تحقیق اشاره داشت که در این مطالعه روحیه دانشجویان در حد مطلوبی بوده است هر چند رفتار خلاقانه نسبت به سایر مؤلفه ها در سطح پایین تری قرار داشته است. یافته ها با نتایج تحقیق شیرزاد (۱۳۹۱)، همسو بوده به طوری که وجود کنجکاوی، پشتکار در حل مسئله مؤثر، مدیریت اعمال تکانشی، سعه صدر، مسئولیت پذیری و توانایی انجام کار گروهی، همگی می تواند انگیزه و روحیه فرد را برای انجام پژوهش های بیشتر برانگیزاند.

۱. Caroll

۲. Ismail & et al

۳. Ford Lloyd

در فرضیه سوم تحقیق بررسی وضعیت خودکارآمدی پژوهشی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری نشان داد خودکارآمدی آماری و تحلیلی، خودکارآمدی در پژوهش کیفی و خودکارآمدی گزارش نویسی در بین دانشجویان پایین بوده که یافته های تحقیق با یافته های میراه^۱ (۲۰۱۰)، که در پژوهش خود اظهار داشت مهارت های روش تحقیق، تجزیه و تحلیل آماری در دانشجویان در سطح پایینی بود همسو بوده است. همچنین نتایج تحقیق در این فرضیه با یافته های تحقیق فواد (۲۰۱۲)، همسو بوده به طوری که وی در گزارش خود اعلام داشته خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان کارشناسی ارشد در زمینه مواردی مانند ارائه نتایج به صورت دقیق، استفاده از روش های آماری مناسب، تدوین فرضیه ها و پرسش ها، استفاده از روش های تحقیق مناسب، استفاده از شاخص های مناسب برای روایی و پایایی داده ها، ارتباط نتایج تحقیق با نتایج پژوهش های انجام شده پیشین، از خودکارآمدی پایین برخوردار بوده اند. در بررسی ارتباط بین تجربه پژوهشی دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن رابطه مثبت و معنی داری مشاهده گردید که نتایج تحقیق با یافته های تحقیق های مشابه در این راستا همسو بوده است. به طوری که عبدالله و ایوانس (۲۰۱۲)، در تحقیقی نشان دادند، توسعه مهارت های پژوهشی رابطه معناداری با خودکارآمدی دارد و دانشجویان دارای خودکارآمدی بالا تجربه مثبت تری در زمینه توسعه مهارت های پژوهشی دارند. همچنین در مطالعه مشابه دیگر، بیکن و همکاران^۲ (۲۰۱۰) اثرات محیط آموزشی را بر خودکارآمدی پژوهشی دانشجویان مورد بررسی قرار داده اند و رابطه مثبت و معنی داری گزارش نمودند به طوری که تجارب یادگیری یکی از عوامل مؤثر بر خودکارآمدی پژوهشی گزارش گردید و در دانشجویانی که دوره های کوتاه مدت تحقیق کلینیکی را گذرانده بودند از خودکارآمدی بالاتری برخوردار بودند.

در بررسی ارتباط بین روحیه پژوهشگری دانشجویان با خودکارآمدی پژوهشی و مؤلفه های آن رابطه مثبت و معنی داری مشاهده گردید که نتایج تحقیق با یافته های تحقیق های مشابه در این راستا همسو بوده است. به طوری که صالحی (۱۳۹۰) در نتایج تحقیق خود بیان داشت خودکارآمدی پژوهشی، انگیزش پژوهشی و عوامل مؤثر بر خودکارآمدی دو به دو به هم همبستگی دارند و انگیزش پژوهشی به خوبی از طریق خودکارآمدی پژوهشی و عوامل مؤثر بر

۱. Meerah

۲. Bakken & et al

خودکارآمدی قابل پیش بینی است. شیربیگی و صالحی (۱۳۸۹)، نیز در پژوهشی تحت عنوان "رابطه بین خودکارآمدی پژوهشی و نگرش نسبت به تحقیق" به این نتیجه رسیدند که بین خودکارآمدی پژوهشی و نگرش نسبت به تحقیق رابطه مثبت و معناداری وجود دارد که با یافته های تحقیق همسو بوده است. لان^۱ (۲۰۰۳)، در بیان نتایج پژوهش خود اظهار داشت افرادی که خود را با ارزش تلقی می کنند دارای سطح خودکارآمدی بالاتر و عملکرد مطلوب تری هستند و افرادی که خود را با ارزش نمی پندارند شکست را می پذیرند و به کاهش سطح خودکارآمدی خود کمک می کنند.

در بررسی ارتباط بین تجربه پژوهشی با روحیه پژوهشگری و مؤلفه های آن رابطه مثبت و معنی داری مشاهده گردید که نتایج تحقیق با یافته های تحقیق های مشابه در این راستا همسو بوده است به طوری که محمودی و همکاران (۱۳۸۸)، در پژوهشی بیان داشته اند که رفتار و حمایت اساتید منجر به ایجاد انگیزه برای تحقیق و پژوهش می شود و اینکه فراوانی، کیفیت و استحکام تعامل های دانشجویان و اساتید تأثیر قابل ملاحظه ای بر رشد و توسعه ی فکری دانشجویان دارد. سیمور و همکاران^۲ (۲۰۰۴) و هانتر و همکاران (۲۰۰۷)، نیز در پژوهش های جداگانه مزیت های تجربه پژوهشی را مورد مطالعه قرار دادند و به این نتیجه دست یافتند که پژوهش، فواید بسیاری برای دانشجویان در بر دارد و فرایند تجربه پژوهشی در کسب مهارت های فردی و حرفه ای مانند تفکر انتقادی و مسئله گشا اثرگذار بوده است.

در نهایت از دیگر یافته های تحقیق می توان به ارتباط مثبت و معنی داری که به طور همزمان بین تجربه پژوهشی و روحیه پژوهشگری با خودکارآمدی پژوهشی وجود داشته است اشاره داشت که در تبیین یافته های مربوط به این ارتباط بین متغیرهای مطالعه تحقیق مشابه ای که همزمان به این سه متغیر پرداخته باشد یافت نشد.

پیشنهاد می شود با حمایت از محقق، جوسازمانی مساعد جهت ترغیب دانشجو برای تحقیق فراهم گردد، برگزاری جلسات بحث گروهی و تعامل با اساتید از سوی مسئولین آموزشی تا زمینه های رشد فکری دانشجویان تحصیلات تکمیلی فراهم گردد، برگزاری کارگاه های آموزشی با مدرسین متخصص و متبحر در راستای کسب مهارت های تحقیقاتی و پژوهشی، افزایش امکانات پژوهشی همانند امکانات ابزاری و مکانی از قبیل آزمایشگاه، افزایش بودجه های

۱. Lun

۲. Seymour

تحقیقاتی دانشگاه‌ها از دیگر عامل‌هایی است که باید از سوی برنامه‌ریزان مورد توجه قرار گیرد تا با ارتقا تجربه پژوهشی، خودکارآمدی پژوهشی افزایش یابد، تقویت نگرش و باورهای مثبت دانشجویان نسبت به پژوهش منجر به ارتقاء روحیه پژوهشگری و با اثر بخشی آن باعث خودکارآمدی می‌گردد، کمک در تهیه مقاله برای ارسال به کنفرانس‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و در صورت پذیرش، کار بر روی پوستر یا ارائه شفاهی در کنفرانس، همکاری با هیئت علمی در تهیه ژورنال برای ارائه نتایج حاصل از تحقیقات مشترک خود به یک مجله علمی از دیگر راهکارهای کسب تجربه پژوهشی و ارتقاء خودکارآمدی پژوهشی می‌باشد. پیشنهاد می‌گردد در آینده هر یک از عوامل تبیین‌کننده تجربه پژوهشی در قالب پژوهشی جداگانه و به صورت مفصل مورد بررسی قرار گیرد تا تمامی جزئیات مورد توجه و دقت نظر قرار گیرد، در پژوهش‌های آینده از روش‌های پژوهش کیفی و آمیخته برای فهم عمیق خودکارآمدی استفاده گردد، انجام تحقیقاتی با در نظر گرفتن عوامل روانشناختی مؤثر بر روحیه پژوهشگری دانشجویان می‌تواند موجب شناخت بیشتر این موضوع گردد.

منابع

۱. آراسته، حمیدرضا. (۱۳۸۲). نقش آموزش عالی در چشم انداز توسعه ایران ۱۴۰۴، رهیافت ۳۱، ۳۳-۴۲.
۲. بهزادی، حسن. (۱۳۸۷). بررسی تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد و عوامل مؤثر بر آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۳. بهزادی، حسن و داورپناه، محمدرضا. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد، مجله مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۰ (۲)، ۲۲۷-۲۵۰.
۴. رضایی، م، عباسی، ع و موسوی، س. (۱۳۹۲). تجربه پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه‌های تهران و تربیت مدرس، فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۲۵، ۸۹-۱۰۰.
۵. ستایش، حسن. (۱۳۹۳). نقش مدارس و معلمان در تقویت و توسعه تفکر پژوهشی. منبع: <http://www.ettelaat.com/etiran/?p=۴۸۴۵۰>
۶. شیربیگی، ناصر و صالحی، صالح. (۱۳۸۹). نگرش و خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در تحقیق، مجموعه مقالات دومین همایش ملی انجمن آموزش عالی ایران.

۷. شیرزاد، زینب. (۱۳۹۱). ساخت و اعتباریابی مقیاس روحیه پژوهشی دانش‌آموزان دختران متوسطه شهر مشهد، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد.
۸. صالحی، منیره. (۱۳۹۰). میزان و عوامل مؤثر بر خودکارآمدی و انگیزش پژوهشی دانشجویان براساس نظریه شناختی-اجتماعی بندورا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
۹. محمودی، حسین، بازارگادی، مهرنوش و عبادی، عباس. (۱۳۸۸). ارزشیابی تجربه آموزشی اساتید از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، مجله راهبردهای آموزش، ۲ (۲)، ۱۳-۱۶.
۱۰. موسایی، میثم و احمدزاده، مریم. (۱۳۸۸). آموزش توسعه‌ای و توسعه پایدار، مجله راهبرد یاس، ۱۸، ۲۱۹-۲۲۳.
۱۱. یمنی دوزی سرخابی، م و مظفری، ف. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر تجارب پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید بهشتی، مطالعات تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۰ (۱)، ۸۳-۱۰۰.

انگلیسی

۱. Abdullah, M.N.L.Y., & Evans, T., (۲۰۱۲), The relationships between postgraduate research students' psychological attributes and their supervisors' supervision training, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, ۳۱, ۷۸۸-۷۹۳.
۲. Arimoto, A., Gregg, M.F., Nagata, S., Miki, Y., & Murashima, S., (۲۰۱۲), Evaluation of doctoral nursing programs in Japan by faculty members and their educational and research activities, *Nurse Education Today*, ۳۲, ۱-۷.
۳. Bakken, L.L., Byars-Winston, A., Gundermann, D.M., Ward, E.C., Slattery, A., King, A., & et al., (۲۰۱۰), Effects of an educational intervention on female biomedical scientists' research self-efficacy, *Advances in health sciences education*, ۱۵(۲), ۱۶۷-۱۸۳.

۴. Baltes, B., Hoffman-Kipp, P., Lynn, L., & Welter-Ward, L., (۲۰۱۰), Students' research self-efficacy during online doctoral research courses, *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, ۳(۳), ۵۱-۵۸.
۵. Carroll, D., (۲۰۱۰), Postgraduate Research Experience ۲۰۱۲, A Report of the Postgraduate Research Experience Questionnaire, Available at
۶. www.Graduatecareers.com.au/research.
۷. Drennan, J., (۲۰۰۸), Postgraduate Research Experience Questionnaire: reliability and factor structure with Master's in Nursing graduates, *Journal of Advanced Nursing*, ۶۲(۴), ۴۸۷-۴۹۸.
۸. Entwistle, N., (۲۰۰۲), Research-Based University Teaching: What is It and Could There be an Agreed Basis for It? *The Psychology of Education Review*, ۲۴(۲), ۳-۹.
۹. Ford Lloyd, B., ۲۰۱۱, Postgraduate Research Experience Survey (PRES), University of Birmingham, Available at <https://intranet.birmingham.ac.uk/as/studentservices/graduateschool/pgrsupport/presrep.aspx>.
۱۰. studentservices/graduateschool/pgrsupport/presrep.aspx.
۱۱. Fouad, T., (۲۰۱۲), Assessment of Graduate Student's Research Skills Self-Efficacy, *European Journal of Social Sciences*, ۲۸(۴), ۵۷۴-۵۸۰.
۱۲. Gomez, E., Hill, E., & Ackerman, A., (۲۰۱۲), An exploration of self-efficacy as a motivation for rock climbing and its impact on frequency of climbs, [Cited ۲۰۱۲ Apr ۱۱]. Available from: <http://www.treearch.fs.fed.us/pubs/۱۳۸۹۴>
۱۳. Halstead, Judith, A., (۱۹۹۷), What is Undergraduate Research? *Journal of Chemical Education*, ۷۴(۱۲۰), ۱۳۹۰-۱۳۹۱.
۱۴. Hunter, A.B., Laursen, S.L., & Seymour, E., (۲۰۰۶), *Becoming a Scientist: The Role of Undergraduate Research in Students*

- Cognitive, Personal, and Professional Development, Retrieved December ۱۱, ۲۰۰۷ From Eric:
۱۵. www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/recordDetail?accno
 ۱۶. Hunter, A.B., Laursen, S.L., & Seymour, E., (۲۰۰۷), Becoming a Scientist: The Role of Undergraduate Research in Students Cognitive, Personal, and Professional Development, *Science Education*, ۹۱(۱), ۳۶-۷۴.
 ۱۷. Ismail, A., Zainal Abidin, N., & Hassan, A., (۲۰۱۱), Improving the development of Postgraduates Research and Supervision, *International Education Studies*, ۴(۱), ۷۸-۹۰.
 ۱۸. Kanter, S.B., (۲۰۰۶), *Embodying Research: A Study of Student Engagement in Research Writing*, Unpublished Doctoral Thesis, School of Graduate Studies and Research, Indiana University of Pennsylvania, Pennsylvania.
 ۱۹. Lev, E.L., Kolassa, J., & Bakken, L.L., (۲۰۱۰), Faculty Mentors' and Students' Perceptions of Students' Research Self-Efficacy, *Nurse Education Today*, ۳۰(۲), ۱۶۹-۱۷۴.
 ۲۰. Meerah, T.S.M., (۲۰۱۰), Readiness of preparing postgraduate students in pursuit of their doctoral programmed, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, ۹, ۱۸۴-۱۸۸.
 ۲۱. Park, C., Hanbury, A., & Kulej, M., (۲۰۰۷), *Postgraduate Research Experience Survey*, Higher Education Academy.
 ۲۲. Seymour, E., Hunter, A.B., Laursen, S.L., & Deanton, T., (۲۰۰۴), Establishing the Benefits of Research Experiences for Undergraduates in the Sciences: First Findings from a Three-Year Study, *Science Education*, ۸۸(۴), ۴۹۳-۵۳۴.
 ۲۳. Taraban, R., & Logue, E., (۲۰۱۲), Academic factors that affect undergraduate research experiences, *Journal of educational psychology*, ۱۰۴(۲), ۴۹۹.